

УДК 94(477)

Юрій АБРАМОВ,

здобувач магістратури I курсу спеціальності 032 Історія та археологія
Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ,
науковий керівник: Водотика С., д.іст.н., професор

ГРИГОР'ЄВЩИНА ЯК АЛЬТЕРНАТИВА СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ РОЗВИТКУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу явища Григор'євщини, його відмінності від інших повстанських рухів на території України в період 1917-1921 років

Ключові слова: історія, Україна, повстання, Українська революція, селянство

Робота присвячена аналізу такого явища як Григор'євщина, його відмінності від інших повстанських рухів на території України в період 1917-1921 років. А також аналізу суспільно-психологічних факторів у суспільстві, що призвели до його утворення та занепаду.

Українська революція 1917–1921 рр. була періодом розгортання повстанських рухів, які стали знаряддям боротьби українського селянства за власні економічні й політичні інтереси. Одним із найбільш значних із них (серпень 1918 – серпень 1919 рр.) був повстанський рух на чолі з отаманом Матвієм Григор'євим (справжнє ім'я та прізвище – Ничипір (Никифор) Серветник) [1].

Сама тематика цікава тим, що при розгляді такого явища в історії української революції як отаманщина, зазвичай в якості основного прикладу виступає повстанський рух Нестора Махна. Проводячи аналіз перш за все цього елемента отаманщини, та як наслідок, продукуючи відповідні висновки на загальний огляд, приписуючи при цьому подібні ідеї та суспільно-політичні риси та всім іншим повстанським рухам, часто не враховується їх різноманітність політичних поглядів і поглядів на необхідне формування українського суспільства. Та окрім цього,

притаманне усім дослідженням концентрація на особистих якостях головних лідерів, навколо яких формувались відповідні повстанські рухи, часто може не розкривати усієї картини процесів що відбувались у суспільстві, та призводили до возвеличення цих лідерів.

Найбільш змістовні праці із дослідження Григор'євщини, що розглядають це явище та суспільні тенденції, що їх супроводжували із різних точок зору, належать кандидату історичних наук Гораку В.С., але також варті уваги роботи Приказюка О.О., Лисенко А.А. та інших. Тим не менш тема взаємодії населення та прийнятих Григор'євим рішень, з огляду на загальноукраїнські тенденції того часу, все ще залишаються не достатньо розкритими.

Великою проблемою для дослідження є невелика кількість задокументованої інформації того періоду, що зберіглась до наших днів. Окрім цього, створенню об'єктивної оцінки суспільного-політичної думки населення заважають ряд причин: недостовірність та часто навмисне викривлення задокументованої інформації, зміненої в міру цілей пропаганди чи популістських вигуків для впливу на суспільство; відсутність чіткої структури управління та звітності перед керівництвом у лавах повстанців; зміщений фокус викладеної інформації на тематики ведення війни а не розвитку суспільної думки чи психоемоційного стану населення; скупість письмових джерел на деталі.

Загалом розгляд утворення Григор'євщини можна умовно поділити на періоди формування загонів отамана Григор'єва, період радянського підпорядкування, та власне антибільшовицького повстання. На рисунку 1 можна побачити межі григор'євщини.

На військовому та політичному небосхилі України Никифор Григор'єв з'явився в напружений час, коли невдоволені гетьманським режимом більшовики й есери-боротьбисти почали готувати збройний виступ. Оскільки уряд Скоропадського повністю дискредитував себе невдалими кроками як у внутрішній, так і в зовнішній політиці [2].

Дорошенко писав, що у лави Григор'єва вступали «переважно бідняки, солдати і хлопці, перші зі зброєю принесеною з фронтів а хлопці й чоловіки роздобувши з пограбованих магазинів, сипнули до Григор'їва з метою, вибороти українську державність» [3].

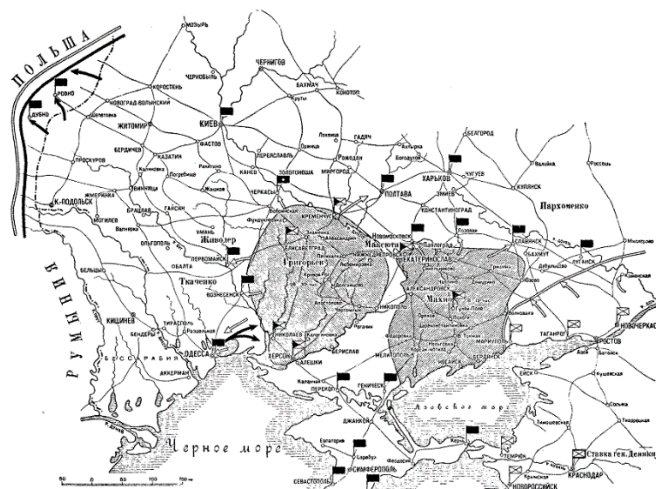

Схема района действий партизанских отрядов Григорьев и Махно.
Флажками обозначены части войск: черными—красные, белыми—белые.

Рисунок 1 – Території поширення повстанських рухів отаманів Григор'єва та Махна

У кінці січня 1919 коли у настроях григор'євських партизанів став проявлятися ухил у бік більшовизму він перейшов на бік червоних, чим сприяв встановленню радянської влади на території України, зрадивши при цьому інших отаманів УНР, які і надалі чинили опір. Розчарувавшись в аграрній політиці більшовиків, отаман піднімає повстання проти представників «московської обжорки», оголошуючи свій універсал [4].

«Універсал» штабу отамана Григор'єва, будучи досить невеликим за своїм реальним обсягом документом, являв собою серйозну ідейно-політичну платформу григор'євського повстанського руху, в якому були досить чітко викладені мета повстанської боротьби, її цілі і засоби. Головною метою так званої григор'євщини було створення незалежної української радянської держави і запровадження широкої багатопартійності для «лівих» політичних партій, що унеможливлювало будь-яку монополізацію державного життя України [5].

Отже, хоч вивчення тематики антибільшовицького повстання отамана Григор'єва ведуться ще із 1920-х років, через ряд об'єктивних причин дане явище та його вплив і взаємозв'язок із суспільством все ще слабо досліджене. І новий погляд на цю тематику, із проведенням аналогій щодо психологічного аналізу в умовах війни, селян сучасності, дозволить значно глибше та якісніше розібратись у подіях минулого, та скласти базис для подальших досліджень із проведення порівнянь та аналогій розвитку суспільно-політичного життя українців в різних регіонах періоду 1917-1921 років.

Список використаних джерел:

1. В.С. Горак, «Григор'євський повстанський рух (серпень 1918 – серпень 1919 рр.): питання історіографії», *Український історичний журнал. Історіографія*, № 2, с. 154-177, 2013.
2. А.А. Лисенко, «Військова та політична діяльність отамана Н.Я. Григор'єва (Серветника) у 1918–1919 рр.», *Український історичний журнал. Бібліографія*, № 6, с. 63-80, 2009.
3. М.І. Дорошенко, *Стежками Холодноярськими*. Філадельфія: Накладом автора, 1973.
4. О.О. Приказюк, «Ідеологічні засади повстанського руху під проводом Н. О. Григор'єва», *Освіта, наука і культура на Поділлі. Ідеологія, політика та культура*, № 20, с. 435-441, 2013.
5. В.С. Горак, ««Універсал» отамана Григор'єва як ідейно-теоретична платформа григор'євського повстанського руху. Джерелознавчий і історіографічний аспекти», *Історіографічні дослідження в Україні*, № 23, с. 317-334, 2013.